

Jørn Eggum, leder i Fellesforbundet

Tale 1. mai Sandefjord 2016

Kamerater – gode venner!

Vi opplever en trist inngang til årets 1.mai-feiring. Helikopterulykken fredag der 13 arbeidstakere omkom preger oss alle. Tiden er ikke inne for å spekulere i årsaken. Granskingen vil forhåpentligvis finne ut av det.

Mange har sitt arbeid ute på havet. I fjor var antall reiser offshore med helikopter offshore over 600 000.

Det blir sagt at det er tryggere å reise med helikopter offshore enn å ferdens i den norske biltrafikken. Og det er snart tjue år siden forrige ulykke. Men slik går det ikke an å tenke. Helikoptrene skal være trygge. Det skal ikke finnes tekniske feil. Nå må alt som kan gjøres for at denne transportformen som er helt nødvendig for de mange som arbeider på sokkelen blir trygg.

Våre tanker og medfølelse går i dag til alle dem som har mistet sine kjære på vei hjem fra jobb.

Gode venner!

Jeg vil vende blikket tilbake i historien. Til årene 1916 og til 1935.

For hundre år siden, i 1916, ble Arbeidsretten opprettet. Det var tøffe tider i Norge med hard klassekamp og sterke motsetninger mellom arbeidsgivere og arbeidstakere. Det var sterke rivninger om hvordan tariffavtalene skulle forstås og etterleves. Det var bakgrunnen for Arbeidsretten.

Men klassekampen og rivningene fortsatte. Mer eller mindre sammenhengende fram til 1935. Da fikk vi arbeiderregjering. Vi fikk Hovedavtalen mellom Landsorganisasjonen i Norge og det som i dag heter Næringslivets Hovedorganisasjon.

1935 var et stort vendepunkt i Norges historie. På mange måter ble landet samlet. En del av denne samlingen var å gjøre 1.mai til en flaggdag.

Ikke alle feirer denne dagen. Men de aller fleste ser verdien av dagen. I det å ha en dag som markerer arbeidernes betydning i samfunnet.

Vi minner de som tok kampene for oss. Mange av dem betalte en svært høy pris. Men de skapte grunnlaget for at arbeidslivet og samfunnet ble et bedre sted for vanlige folk.

Og vi bruker dagen til å markere det som er dagens og framtidens utfordringer.

Du verden så mange seire fagbevegelsen og arbeiderbevegelsen sammen har vunnet opp gjennom årene. Steg for steg har vi gjort samfunnet vårt bedre og mer rettferdig. Hovedavtalen og tariffavtalene har vært viktige virkemidler for å få dette til.

Avtalene gir arbeiderne rettigheter og goder. De gir arbeidsgiverne forutsigbarhet og trygghet for at det som står i avtalene er det som gjelder. Avtalene trekker partene sammen. Både nasjonalt og på den enkelte bedrift. Det fremmer produktivitet, vekst og velstand.

Jeg pleier å si at arbeidstakere som ikke er omfattet av en tariffavtale, er som borgere i en nasjon som ikke er omfattet av et lovverk. Jeg setter det på spissen, men det er en stor forskjell på å være og ikke være omfattet av tariffavtale.

Fagbevegelsen og det organiserte arbeidsliv står sterkt i Norge.

Årets tariffoppgjør startet med forhandlinger og deretter mekling på Industrioverenskomsten. Det ble mange tøffe tak, men vi kom i mål til slutt. Det gjorde vi også på tre andre av Fellesforbundets områder. Vi hadde avstemming tidligere i uken. 37 000 medlemmer – 70 prosent av dem innenfor disse områdene stemte. Rundt 80 prosent stemte ja. Avstemmingsresultatene viser med all tydelighet at medlemmene var fornøyde. Vi fikk i gang en prosess for at det nå skal bli en bedre tjenestepensjon, vi fikk hevet lønnsatsene som betyr mest for de som tjener minst, vi fikk en sterkere forståelse mellom partene for tiltak mot sosial dumping, og ikke minst - vi sikrer kjøpekraften for medlemmene. Og mange var nok også lettet over at det ikke ble streik.

Dessverre nådde vi ikke fram i forhandlinger og mekling på Riksavtalen. Dette er avtalen for arbeidstakere ved hoteller, restauranter, kantiner, serveringssteder og flycatering. De er i streik. For en bedre lønn, og for en mer rettferdig lønn. I bunn og grunn er det også en streik for å styrke det organiserte arbeidslivet. Vi streiker for noe som burde være selvsagt - nemlig retten til å kunne forhandle lønn på den enkelte bedrift.

Det å ha en lokal forhandlingsrett, basert på klare og tydelige kriterier, slik det stort sett er ellers i privat sektor, det styrker partene på bedriften. Det blir en tydeligere sammenheng mellom lønn og produktivitet. Og resultatet av verdiskapingen på den enkelte bedrift blir mer rettferdig fordelt.

NHOs steile holdning og uvilje mot å få dette til er helt uforståelig. Hva er det NHO er redde for? Det er jo ikke slik at bedrifter går dukken, fordi lønn også blir forhandlet lokalt. Tvert om. Den lokale forhandlingsretten styrker bedriftene, fordi arbeidstakerne og de tillitsvalgte får økt motivasjon for å øke produktiviteten.

Det er jo nettopp dette som gjør at vi kan ha gode lønninger og et høyt velferdsnivå i Norge.

Riksavtalen, det er tariffavtalen for de som jobber der det nå er streik, er en minstelønnsoverenskomst. Men i motsetning til andre minstelønnsoverenskomster er det faktiske lønnsnivå rundt om i disse bedriftene stort sett ikke høyere enn minstelønnssetningene. En viktig grunn for det, er at de ikke har noen reell lokal forhandlingsrett. Og det igjen er en viktig grunn for at gjennomsnittslønna i denne bransjen ligger rundt hundretusen kroner lavere enn gjennomsnittet for industrien. Og forskjellen i seinere åra har dessverre blitt større.

Lønnen for arbeidere i denne bransjen utgjør 77 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. For noen år siden utgjorde den 85 prosent. De er blitt hengende etter. Det er en svært rettferdig kamp de ansatte på hotellene, restaurantene, kantine, serveringstedene og flycatering fører.

Arbeidsgiverne sier at de sliter med lønnsomheten i bransjen. Men, gode venner, det er jo ikke akkurat det bildet som gjenspeiles i ledernes og eiernes lønninger. Flere av dem er blant landets rikeste.

At det står så dårlig til med inntjeningen i denne næringen er bare tull. Vi står bak de streikende. Kravet om en anstendig lønn og en lønn å leve av er en kamp skal vinnes!

Kamerater!

Også Handel og Kontor kunne vært i streik. Ikke som en del av lønnsoppgjøret, men streik mot en arbeidsgiver som melder seg ut av en arbeidsgiversammenslutning, og sier opp tariffavtalene med sine ansatte. Det var dette de ansatte i Expert-kjeden ble møtt med for kort tid siden.

Heldigvis tok bedriften til vettet. De ansatte får beholde tariffavtalen. Expert-ledelsen holdninger var svært alvorlig. En stor takk til alle som bidrog til at de som arbeider i Expert-bedriftene kan får beholde sine arbeidsvilkår.

De siste 15 år har norske arbeidstakere hatt en reallønnsforbedring på over 40 prosent. Det kan vi ikke si om tyske eller amerikanske arbeidere. Stadig færre av dem kan leve av bare èn jobb. Den økonomiske veksten har gått til kapitaleierne.

I USA har dette nå gått så langt at politikerne har grepet inn. I statene California og New York er det nå vedtatt politisk at minstelønna skal opp på i første omgang 15 dollar timen. Det er en økning for mange på 70 prosent.

Dette er ikke noe politikerne i disse statene har gjort av egen fri vilje. De er presset til det av lavtlønte arbeidere.

Heldigvis har vi ikke tilstander i Norge som nødvendiggjør slike grep. Men vi skal være på vakt.

Landsmøtet i partiet Venstre holdt på å gjøre vedtak om at grupper som har problem med å komme i arbeid skulle få en såkalt «innslusningslønn». 80 prosent av tariffavtalenes minstelønnsatsen ble antydnet som en passelig lønn. Forslaget som blant annet hadde fått støtte av Venstres leder ble heldigvis nedstemt.

Godt folk!

Vi må gå motsatte veien enn den mindretallet i Venstre ville gå. Lavlønnspolitikken er nemlig veien til mer sosial dumping. Vi må ha sterkere tiltak mot sosial dumping.

Mange kommuner vedtar nå skjerpede regler når det gjelder offentlige anbud. Dere diskuterer dette i Sandefjord. Krav til bedriftene om faste ansettelser, lærlinger, dokumentasjon om at skatter og avgifter er betalt, og mer til er det vi må ha. Det er bare bedrifter som har dette på plass som skal kunne vinne anbud.

Kamerater!

Under denne regjering er vi i ferd med å sette rekord. Rekord i ledighet. 135 000 ledige. En økning på 50 prosent på to år.

Lav oljepris og fallende investeringer i oljevirkosomheten er en viktig forklaring. Men slett ikke hele.

En veldig viktig forklaring er at politikken for å bruke offentlige midler på sysselsetting er nærmest fraværende. Noe dramatisk er i ferd med å skje. Folk mister jobbene sine. Folk blir permittert.

Det skapes ikke mange nok nye arbeidsplasser. Ledigheten øker.

” Høyres økonomiske politikk virker kraftig. La ingen fortelle dere noe annet”. Det sa statsminister Erna Solberg fra talerstolen på Høyres landsmøte nylig. Tror hun virkelig på det sjøl?

Tallene forteller en helt annen historie.

Bak tallet 135 000 ledige finner vi enkeltskjebner, familier, bedrifter og lokalsamfunn som går en usikker framtid i møte. Dette er dramatisk.

Det er feil å si at regjeringen ikke gjør noe. Med et statsbudsjett på snart 1 300 milliarder kroner sikres og skapes det selvsagt arbeidsplasser. Men det gjøres ikke nok når ledigheten øker til det nivået vi opplever nå.

Ja, hva er det som så må gjøres? Minst tre tiltak er helt nødvendige.

For det første må staten gi kommunene øremerkede midler til midlertidig sysselsetting. Til rehabilitering og oppussing av bygg,

og til mindre utbyggingsoppgaver. Det vil raskt kunne gi mange arbeid.

Så må den styrke tiltakene for å gi flere økt kompetanse. Yrkesfaglig opplæring, språkopplæring og sikre at flere får tatt fagbrev. Bedriftsintern opplæring er også et godt tiltak.

Og så må staten bruke situasjonen til å gjøre innkjøp den uansett må gjøre. Nye ferger, nytt kystvaktfartøy og nødvendige forsvarsinvesteringer. Skips- og leverandørindustrien står klar. Men den mangler oppdrag.

Vi takker selvsagt regjeringen for at den endelig vil forbedre permitteringsreglene. Altså at du kan motta dagpenger under permittering for en periode lenger enn dagens 30 uker. Vi hadde sett lavere ledighetstall i dag dersom regjeringen hadde vedtatt dette tidligere. Det ville gjort at bedrifter som midlertidig har for lite å gjøre kunne beholdt ansatte framfor å si dem opp. De kunne brukt tiden på å skaffe seg nye ordrer, samtidig som de beholder kompetansen i bedriften.

Gode venner,

Vi lever i en tid der krig, konflikt og humanitære kriser øker i omfang.

Krigen i Syria har skapt den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig.

60 millioner mennesker er på flukt verden over.

Da må vi ikke se en annen vei.

Arnulf Øverland sier det best i sitt dikt «du må ikke sove»:

«Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
og si: Det er sørgelig, stakkars dem!

Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv»!

Vi må gjøre mye i og i nærheten av der krisene oppstår– det er den aller viktigste jobben. Av folk og organisasjoner, som Norsk Folkehjelp, som gir akutt nødhjelp og bidrar til langsiktig utvikling.

Men; At den viktigste jobben er i nærområdene, må ikke brukes som unnskyldning for å ikke gjøre noe i Norge. Når vi skal hjelpe flyktninger «der de er» er det viktig å huske på at noen av dem faktisk er her.

Noen veldig få av de 60 millionene av mennesker som er på flukt ender opp i Norge etter en lang, hard og farlig vei gjennom Europa. Ikke alle de som ender opp her har krav på opphold, men alle har krav på respekt.

Hvordan vi behandler mennesker på flukt er viktig fordi det sier noe om hva slags samfunn vi er. Dessuten skal en del av dem tross alt bli i landet. Da er det en god å ide å få så mange som mulig ut i arbeid, lære dem norsk og stille opp for å integrere flyktninger i lokalsamfunnene. Våre nye naboer har flyktet fra utenkelige grusomheter, la oss ta imot dem med varme og solidaritet.

La dem få komme raskere ut i aktivitet. Kommunene, fagbevegelsen, idretten, Røde Kors, Norsk Folkehjelp og andre står klare til å gjøre jobben.

Og det er mye å hente på at det offentlige spiller på lag med bedrifter, attføringsapparatet og næringslivet lokalt slik at flere kan komme seg i aktivitet og lære norsk ute i bedriftene.

Kamerater!

Vi ser høyreekstreme marsjere stadig oftere i Europas gater og spre hat. Vi ser ekstreme islamistiske miljøer som utfører terror i både Europa og resten av verden.

Det er viktigere enn noen gang å minne oss om at demokratiet og rettighetene som følger med det, er en kamp som må kjempes på nytt hver eneste dag.

Kampen må føres gjennom solidaritet og nestekjærlighet. Det er en solidaritet og kjærlighet som ikke kjenner grenser.

Støtt derfor Norsk Folkehjelps 1. mai-aksjon. Sammen kan vi takle kriser. Og sammen kan vi skape en annen framtid.

Takk for at dere hørte på! Gratulerer med dagen!